

Социална дейност на Община Варна

1. Същност на социалната дейност

По същество социалната политика, като наука е съвкупност от възгледи, анализи и теоретични обобщения за същността, сферата и прийоми за регулиране на социалните отношения между индивидите. Между теорията и практиката има взаимна обусловеност, но те имат и подчертана относителна самостоятелност. Практическата социална политика се отклонява съществено от теорията, както в зависимост от идеите за цялостно обществено развитие, от състоянието на икономиката, така и под влияние на явления като лобизма, например.

Социалната дейност се подчинява на принципите на социалната политика, като има следните основни функции:

- индикаторна – заключава се в определяне и идентифициране на социалните отношения, на социалните проблеми и конфликти, на социалните ситуации, тоест ролята ѝ е предимно регистрираща;
- аналитична – отнася се до изследване на социалните взаимоотношения и проблеми, както и на причините, които са ги породили;
- обобщаваща – на основата на теоретичния и емпиричния анализ, получен от практиката социалната политика като наука прави своите обобщения, извлича закономерности и предоставя препоръки за бъдещето функциониране на държавните органи в областта на социалните взаимоотношения;
- проектираща – тази функция на науката социална политика произлиза преди всичко от връзката ѝ с практиката. Тя означава предварително разработване на планове, програми и целеви задачи, след които ще настъпят промени в социалната област.

Философията на социалната работа е систематично разработване на проблематиката на социалната дейност, като резултат от достигнатото ниво на развитие на теоретичното познание в областта, като някои отделни теории и теоретични перспективи, които стоят в основата на общото, разкриват богатството на частното и възможността за плурализъм и демократичност. Следователно, може да се заключи, че философията на социалната работа има приложимост в практиката по отношение на

определяне на перспективи, по отношение на въвеждане на демократични връзки в съвременното общество и пр.

Социалната работа влияе върху ключови фактори като: жизнен стандарт, качество на живота, заетост, доходи на населението, пенсионна система, осигурителни отношения, социалната кохезия (сближаване), индустриални отношения, социален диалог, социална защита и подпомагане, социални услуги.

Субекти на социалната работа са лица, групи и институциите, осъществяващи съответните мерки на социалната политика.

Предмет на социалната работа са закономерностите на процесуалното протичане на явленията, с обща цел да се отговори на широк кръг от социалните нужди на населението, при равни възможности по отношение на пол, раса, етнос, социално положение, възраст, вид и степен на ограниченията и да се осигури благосъстоянието на хората. В този смисъл, могат да се обособят приоритетни цели по отношение на социалната работа:

- Запазване и насърчаване на заетостта;
- Нарастване на доходите и жизненото равнище на населението;
- Подкрепа на хората в неравностойно положение, борба със социалната изолация и развитие на социалните услуги;
- Провеждане и развитие на социалния диалог.

В настоящият етап в България основният акцент на социалната работа пада върху хората в неравностойно положение. Основна опорна точка на философията на социалната работа е тезата, че на социалната работа трябва да се гледа глобално,

като на интердисциплинарна наука.

2. Община Варна като социално - икономическа единица

Община Варна е важен стратегически район на страната, както поради благоприятното географско положение, благоприятния климат и наличните рекреационни ресурси, развитата материална база, добре развитите транспортна мрежа и комуникации, концентрацията на високо квалифицирани научно-технически кадри, така и поради големите си възможности в икономически и геостратегически план. Нейната територия е с голям потенциал за производство и пласмент на световните пазари на промишлена продукция, транспортни услуги, туристически продукти, за развитие на международните комуникации и т.н. Община Варна се отличава с динамичност на развитието и висока адаптивност към пазарната икономика, което пък привлича вниманието на чуждестранните инвеститори.

През последните няколко години обаче се наблюдават неблагоприятни промени в общите параметри на икономическото развитие - значителен спад в производствените дейности, намаляване на износа, намаляване на реалните доходи на населението, свиване на вътрешното потребление, увеличаване на безработицата и др. Недобрата данъчна и законова среда, неблагоприятията в банковата система, високите лихви по кредитите доведоха до закриване на много предприятия, ниска инвестиционна активност и отдръпване на инвеститори. За това спомогнаха и неудачната приватизация на част от предприятията, загубата на традиционни пазари и някои специфични конюнктурни условия.

Спадът в производството повлия благоприятно единствено върху околната среда - значително е намалено замърсяването на атмосферния въздух, водите, почвите и др.

Около 73,48% от населението в трудоспособна възраст на областта живее в община Варна. Това се дължи на факта, че Варна е икономически център и възможностите за реализация са по - големи. Населението в трудоспособна възраст представлява 66,78% от общата численост, което е над средното за страната за 2003 година. Наблюдава се тенденция на снижаване броя на населението в под и над трудоспособна възраст и нарастване на това в трудоспособна в рамките на община Варна. Същата тенденция е валидна и за областта, като се отчита и приноса на община Варна в стойностните показатели. През 2001 година се наблюдава отклонение от очертаната тенденция, като

населението в под трудоспособна възраст бележи ръст в сравнение с предходния период с 1,3% за община Варна, което рефлектира и върху стойностния показател на областта и изчисленото увеличение тук е с 0,9 процентни пункта по - високо в сравнение с предходния предходната 2000 година.

Таблица 1. Възрастови групи на населението на област Варна и община Варна за периода 2000 - 2003 година

Източник www.nsi.bg

Процентът на малцинствата в общината е сравнително нисък, като най-голям е процентът на турската етническа група 3,84%. Масово явление за страната е увеличаване на групите от ромски произход. Това налага разработването на дългосрочна политика за приобщаването на малцинствата към икономическите и социални процеси протичащи в общината, с цел избягване на момента на дефиниране на групово, деструктивно поведение и в община Варна. Етническият състав на населението позволява подготовката и провеждането на дългосрочна политика на интегриране на етносите, която би имала и превантивна роля срещу нарастване на бъдещи етнически разслоения в общината.

В общината преобладава българското население, което представлява 92,49%, следвано от турското малцинство с 3,84% и ромите - 1,18%. За областта стойностите са по - различни, като относителния дял на българското население е по - нисък и възлиза на 85,25%, турското е 8,12%, а ромското са 3,35%.

Гъстотата на населението в рамките на общината е изключително висока. По този показател община Варна е с много по - високи стойности от областта. По отношение на показателя гъстота на населението на кв. км. от общата територия стойностите за общината се 1262,1 лица, а за областта сумата е едва 114,0. Други са данните, когато за база се отчита урбанизираната територия. 6137,3 души на кв. км. е гъстотата на населението в община Варна и 1681,3 е стойността на същия показател за областта. Високата стойност за общината показва пренаселеност на територията и голяма концентрация на човешки ресурси. Като цяло територията на община Варна е слабо урбанизирана и от общата територия - 237,5 кв.км. урбанизирана е едва 48,8 кв.км. За областта данните са следните : обща територия 3819,5 кв.км. и урбанизирана - 259,0 кв.км. Пренаселването на някои територии създава редица проблеми, най - вече от

екологична гледна точка.

3. Социална програма на Общината

Социалната програма на Община Варна се изготвя с активното участие на общинската администрация, Общински съвет- Варна, действащите обществени съвети към Община Варна, неправителствените организации и социалните институции в гр. Варна. Следва се политиката за създаване и развитие на социални услуги в общността, с цел преодоляване на социалната изолация на хората в неравностойно положение. Приоритетите, залегнали в програмата, са:

Запазване на утвърдените дейности и услуги:

- чрез кандидатстване за държавно делегираните дейности: “Дом за временно настаняване на безпризорни деца” с капацитет 35 деца; “Център за социална рехабилитация на хора с увреждания” с капацитет 30 човека; “Дневен център за възрастни с увреждания” - с капацитет 45 човека; Комплексът за социални услуги за деца и семейства в риск” с двете му структури: “Център за обществена подкрепа” и Звено “Майка и бебе”;
- продължаване дейността на центрове, услуги и дейности, създадени със средства от Социалната програма на Община Варна: обществената трапезария за социално слаби за 300 човека; “Фамилният център за деца” в с.Казашко; “Центърът за социална и образователна подкрепа на деца с увреждания”; специализирания транспорт за хора с увреждания; “Социален калейдоскоп” - телевизионно предаване, отразяващо социалната политика на Община Варна; жестомимичен превод по “Телевизия Варна” и редица социални, здравни, културни и спортни услуги за хора в неравностойно положение.
- разкриване на нови социални услуги в общността:
- разкриване на “Защитени жилища”- за хора с умствени увреждания, за хора с психични разстройства и две за младежи, навършили 18 години и напускащи специализираните институции за деца, лишени от родителска грижа; изграждане на Кризисен център за жени и деца, пострадали от домашно насилие; разкриване на Ресурсен център за деца и младежи в неравностойно положение; Разкриване на “Консултантско бюро” за деца и младежи от гр. Варна и на информационно бюро за консултации на възрастни хора; разкриване на дневни центрове за възрастни и за хора

с увредено зрение и т.н.

- Общо 90 дейности и услуги тематично са ориентирани в девет направления:
- “Услуги за деца и младежи”;
- “Образователни услуги”;
- “Услуги в областта на здравеопазване и социални дейности”;
- “Превенция на наркоманиите”;
- “Достъпна архитектурна среда”;
- “Услуги в областта на култура”;
- “Услуги в областта на спорта”;
- “Жилищна политика”;
- Други.

Приоритетите на социално -икономическата дейност в общината имат следните цели:

- Подпомагане на дребното и социално предприемачество посредством услуги за подкрепа на бизнеса и финансови инструменти адресирани към създаването на работни места и стартиращ бизнес.

- Стимулиране на предприемачеството сред жените чрез целеви маркетинг, повече грижи за децата и откриване на структури за специфична подкрепа на бизнеса, осигуряващ подходяща среда за жените предприемачи.

- Насърчаване на между-фирменото сътрудничество и публично-частното партньорство при трансфера на нови технологии и добри практики от ЕС.

- Разработване на програми за идентифициране, създаване и подпомагане развитие на клъстерната структура в местната икономика с приоритет на туристическия сектор, морската индустрия, занаятите и други.

- Създаване на центрове за клъстерен трансфер и управление на клъстери по отраслови сектори в общинската икономика.

- Развитие на специализираната инфраструктурата, обслужваща клъстерите.

- Развитие на контактите и активна международна дейност с институциите на ЕС и страните-членки на общността за изучаване на техния опит и усвояване на добри практики по основните направления на развитие на социалното дело.

- Провеждане на активна комуникационна дейност за събиране и предоставяне на актуална информация на заинтересованите за развитието на европейското законодателство и възможностите за финансиране - фондове и програми.

- Умело и перспективно развитие на контактите и формите на сътрудничество с неевропейски градове в контекста на задачите и възможностите на европейската интеграция.

Най – характерна е социалната дейност в областта на малцинствата. Общият интерес на управляващите към сътрудничеството и зачитане правата на малцинствата може да ускори създаването на защитни структури, да децентрализира някои политически и административни отговорности, да намали конкуренцията при инициативите чрез съвместно използване на ресурсите, да намали политическите предразсъдъци и етнически напрежения.

Включването на общината, която е член на Съвета на европейските градове и региони, в общата европейска регионална структура ще доведе до стабилност в политическата рамка, ще установи европейски екологични норми и изисквания, ще намали държавната централизация и ще увеличи активността на гражданското общество.

Друга приоритетна цел е превенцията на асоциалното поведение и престъпността на малолетните и непълнолетните:

- Укрепване на организационната, корекционно- възпитателната и методическа работа на осемте местни комисии за борба с противообществените прояви на малолетни и непълнолетни.

- Разкриване центрове за социална превенция и консултативни кабинети към местните комисии.

- Разработване на програма за ангажиране на родителската общност в социалната превенция.

- Разработване на програма за преодоляване на социалната изолация на високорисковите групи.

- Експертно и информационно подпомагане и координиране на проекти за

социална превенция.

- Изграждане на нова база за младежки дейности, превенции и спорт, отговаряща на европейските стандарти, с общински средства и привлечен капитал от корпоративната среда на европейски фондове.

Друга цел на социалната политика на общината е насочена към разработване и прилагане на стратегии за интегрирано развитие (с осигурено гражданско участие) за справяне с икономическите, екологичните и социални проблеми, което включва:

- преразпределяне на съществуващи и обособяваните нови функции между града, общината и региона за постигане на балансирано функционално насищане на отделните съставни части;

- преразпределяне на функции между монофункционално структурираните части на компактният град и прерастването им в полифункционални;

- реструктуриране на съществуващата моноцентрична структура на града в полицентрична в нейните устройствени разновидности: точкови, линейни или смесени центрови структури обединени в единна пространствена мрежа и ориентирани към зоната на активно влияние на града към общината и към региона.

- постигане на качествена балансирана и устойчива жизнена среда посредством:

- балансиране на териториалното развитие на община Варна чрез оптимално оползотворяване на нейния потенциал;
- органично и функционално обвързване на компактният град със останалата територия на общината;
- създаване на пространствени условия за развитието на Варна, общината и зоната на активно влияние, като структурен комуникационен възел в динамичната световна мрежа;
- изграждане на нови центрове със широк спектър на функции (бизнес, производство, обитаване);

- формиране на “буферни зони” в околградския район и зоната на активно влияние на Варна за насочване на нови инвестиции.

Заклучение

Обектът на социалната работа в общината е свързан с дейностна реализация, определена от времеви рамки, социалния контекст, постиженията в областта. По специално, обектът на социална работа във Варна обхваща: дейности за подобряване на социалния статус на българските граждани, с програми, насочени към:

- хората в трудоспособна възраст - активно посредничество при устройването им на постоянна работа в реалната икономика; повишаване на пригодността им за заетост чрез професионална квалификация и преквалификация; усъвършенстване на осигурителната система; модернизирание на индустриалните отношения;
- хората в пенсионна възраст - борба с бедността и повишаване на сигурността за настоящите и бъдещите пенсионери;
- децата - непрестанна грижа за повишаване на благосъстоянието им,, защита на децата и осигуряване спазването на техните права;
- за хората в неравностойно положение - преодоляване на социалната им изолация, подобряване на възможностите им за заетост и на социалните услуги, насочени към тях
- за всички граждани и семейства, които имат затруднения - професионална социална подкрепа, индивидуален подход, съобразен с конкретния случай.

Целта на социалната работа е да осигури на гражданите един всеобхватен и съгласуван подход, който да подпомогне гражданите на страната да се изправят срещу

новите предизвикателства, произтичащи от радикалната трансформация както в икономиката, така и в обществото. Тя цели промените, които съпътстват трудовия и личния живот на всички български граждани, да бъдат контролирани - недостатъците да бъдат сведени до минимум, а от плюсовете да се извлече максимална полза.

Според Закона за социалното подпомагане и Правилника за прилагането му, социалните услуги могат да се предоставят в специализирани институции или в общността. Услугите в специализираните институции се предоставят след изчерпване на възможностите на социалните услуги в общността. От допълнителните разпоредби към ЗСП става ясно, че "Социални услуги, предоставяни в общността" са услуги, предоставяни в семейна или близка до семейната среда". Правилникът за прилагане на Закона за социалното подпомагане дефинира 12 вида услуги:

- "Личен асистент" е лице, полагащо постоянни грижи за дете или възрастен с трайно увреждане, или за тежко болен, за задоволяване на ежедневните му потребности.
- "Социален асистент" е лице, предоставящо комплекс от услуги, насочени към социална работа и консултации на потребителите и свързани със задоволяване на потребностите от организация на свободното време и осъществяване на контакти.
- "Домашен помощник" е лице, предоставящо услуги в домашни условия, насочени към поддържане на хигиената на обитаваното жилище, пазаруване и приготвяне на храна, пране и други комунално-битови дейности.
- "Домашен социален патронаж" е комплекс от социални услуги, предоставяни по домовете, свързани с доставка на храна; поддържане на личната хигиена и хигиената на жилищните помещения, обитавани от ползвателя; съдействие за снабдяване с необходимите технически помощни средства при ползватели с увреждане; битови услуги и др.
- "Дневен център" е комплекс от социални услуги, които създават условия за цялостно обслужване на потребителите през деня, свързани с предоставяне на храна, задоволяване на ежедневните, здравните, образователните и рехабилитационните потребности, както и на потребностите от организация на свободното време и личните контакти.
- "Център за социална рехабилитация и интеграция" е комплекс от социални услуги, свързани с извършване на рехабилитация, социално-правни консултации, образователно и професионално обучение и ориентиране, изготвяне и осъществяване на индивидуални програми за социално включване.
- "Център за временно настаняване" е комплекс от социални услуги, предоставяни на бездомни лица, насочени към задоволяване на ежедневните им потребности, за срок не повече от 3 месеца.
- "Приемна грижа" е отглеждане и възпитание в семейна среда на дете, което е настанено по реда на Закона за закрила на детето в семейство на съпрузи или при отделно лице въз основа на договор.

- "Кризисен център" е комплекс от социални услуги, предоставяни на лица, пострадали от насилие или жертви на трафик, и насочени към задоволяване на ежедневните им потребности и изготвяне на индивидуални програми за социална интеграция.

- "Център за настаняване от семеен тип" е комплекс от социални услуги, които се предоставят в среда, близка до семейната, за ограничен брой деца - не повече от 15.

- "Защитени жилища" са форми на социални услуги, в които хората водят независим начин на живот, подпомогнати от професионалисти.

- "Обществени трапезарии" са социални услуги, насочени към задоволяване на потребностите от храна за хора, които не могат да си я осигуряват сами.